

Tim Knudsen:

Anmeldelse af Jesper Due og Jørgen Steen Madsen:

Staten og de sociale klasser 1 og 2

Om klasseteorier 1, 108 sider. hft. kr. 46,00. Om statsteorier 2, 136 sider. hft. kr. 53,00. København, Gyldendal 1978.

Gennem de sidste 10 år har den samfundsvidenskabelige debat i Danmark taget store skridt fremad. Ikke mindst er der kommet mange både oversatte og selvstændige danske bidrag til diskussionen om klasseanalyse og statsteori. Og der er taget hul på en række problemer, som især før 1968 knapt blev berørt på danske universiteter. Det er spørgsmål som: Hvordan forklares samfundets udvikling? Hvorfor er samfundet opdelt i grupper, og hvordan fungerer denne opdeling? Hvordan forklares statens opståen, og hvad er dens funktioner? Den teoretiske diskussion om sådanne spørgsmål har taget et opsving, og der er i dag et langt bredere udbud af litteratur.

Denne meget positive samfundsvidenskabelige udvikling har naturligvis også medført en større teoretisk spredning - hvilket i sig selv er værdifuldt - og at megen litteratur er præget af en teoretisk indforståethed og en svært tilgængelig og ofte polemisk stil. Hermed er det blevet sværere for den unge samfundsstuderende at skaffe sig overblik over den samfundsvidenskabelige teoridannelse. Derfor må en udgivelse med introduktion af en række klasseteorier og statsteorier hilses velkommen.

Jesper Due og Jørgen Steen Madsen har nemlig sat sig for at skrive et pædagogisk materiale med en kritisk gennemgang af teoretiske hovedretninger inden for klasseteorien henholdsvis statsteorien. Præsentationen af de teoretiske hovedretninger foretages meget loyalt og gennem velvalgte eksempler vises, hvordan disse teoridannelser er udgangspunkt for konkrete empiriske analyser. Det præciseres også, at alle teoretiske retninger kan have værdi, blot ligger styrken ikke altid i det forklarende, men ofte i at det teoretiske udgangspunkt fører til resultater af en beskrivende værdi.

I bogen om klasseteorier præsenteres stratifikationsteori, eliteteori og marxistisk klasseteori. I bogen om statsteorier præsenteres moderne, hovedsageligt amerikansk politologi, politisk

sociologi og marxistisk statsteori i forskellige varianter. Det påvises, at på trods af den store udsplitning inden for moderne politologi og politisk sociologi, så er der nogle grundlæggende fællestræk for strukturfunktionalisterne, systemteoretikerne og de mest adfærdsbetonede retninger. Fællesnævneren er især, at det politiske system ses som et normativt system. Modsat har marxismen en forankring i et materielt udgangspunkt.

Alle teorier stilles over for en kritisk vurdering ud fra spørgsmålene om teorien for det første bygger på en sammenhængende teori om samfundet, og for det andet om teorien kan beskrive og forklare samfundets klassesdeling respektive staten og dens funktion. For det tredje rejses for statsteorien det spørgsmål, om den kan forklare sammenhængen mellem staten, de politiske forhold og samfundets klasse- eller gruppedeling. På dette klare grundlag kan læseren vurdere rimeligheden af forfatterens i øvrigt stilfærdige kritiske kommentarer til teorierne.

Ved en sammenhængende teori om samfundet forstår Due og Madsen en teori, der kan forklare samfundets udvikling og funktion. Man kunne måske ønske, at forfatterne allerede i starten af bøgerne uddybede, hvad der skal forstås ved samfundets "funktion". Længere fremme i bøgerne fremgår det imidlertid, at spørgsmålet om funktion drejer sig om, hvorvidt en teori har en forklaring på sammenhængen mellem samfundets forskellige delelementer, f.eks. om statens rolle i den samfundsmæssige helhed. Det er klart, at sådanne kriterier favoriserer marxistisk teoridannelse, som forfatterne da også er mest positive overfor. Man kan i den forbindelse måske komme med den indvending, at Due og Madsens positive forhold til marxismen medfører, at de ofte for de marxistiske teori-varianters vedkommende bliver for referende og tilbøjelige til at bortforklare teoriproblemerne med, at der jo er tale om teorier i udvikling. En mere konkret belysning af den marxistiske teori-udviklings problemer savnes, f.eks. det udbredte problem med at overvinde kløften mellem abstrakte modelbetragtninger og de historiske "realanalyser". Ligeledes kunne man måske savne en klarere markering af, hvad der indbyrdes skiller de marxistiske teori-varianten.

De små forbehold over for bøgerne skal dog ikke skjule, at de forekommer at være velegnede hjælpemidler for varetagere af in-

troduktionsundervisning i f.eks. samfundsfag og sociologi. Også den meget interesserede gymnasiast eller HF-studerende kan hente meget i bøgerne.

Naturligvis er prisen for bøgernes pædagogiske udformning og korte overblik, at mange teoretiske nuancer går tabt. Men Due og Madsen understreger da også, at bøgerne ikke kan anvendes som primærkilder.

Gennemgående er det imidlertid lykkedes imponerende godt for forfatterne på få sider at præsentere et ofte svært tilgængeligt stof på en rimelig dækkende og samtidig sproglig enkel måde.

Pædagogisk forekommer der også meget få svigt i disse bøger. Et enkelt lille eksempel er dog, at Due og Madsen under gennemgangen af den marxistiske teori om den kapitalistiske produktionsmåde ikke får præsenteret kapitalismens stadieinddeling på en kronologisk og deskriptiv tilfredsstillende måde allerede første gang denne stadieinddeling dukker op i teksten. Paradoksalt nok virker det som om forfatternes eget ståsted i marxistisk teori - særlig den strukturalistiske variant - gør, at de har sværest ved at præsentere denne teoribygning på en nemt tilgængelig måde for udefrakommende. Men man skal dog ind i en meget tæt nærlæsning af bøgerne for at finde disse mindre pædagogiske svigt.

Bøgerne kan anvendes hver for sig, men det er nok en fordel, at anvende dem samlet, idet de udmærket supplerer hinanden.

Alt i alt en meget nødvendig og vellykket udgivelse.